

มองการศึกษาของไทยในปัจจุบัน

□ ไชว เกษมแก้ว

ถ้าเราเดินเข้าไปในโรงเรียนใด ๆ เราจะเห็นนักเรียนแต่ง “เครื่องแบบนักเรียน” ที่เป็น “แบบเดียวกัน” หญิงแบบหนึ่งชายแบบหนึ่ง เป็น “พิมพ์เดียวกัน” ตลอด

เมื่อเข้าไปดูในชั้นเรียน ก็จะได้เห็นโต๊ะตั้งเป็นแถวๆ ได้ระเบียบสวยงาม เหมือนกันทุกชั้นทุกโรงเรียน

เมื่อดูหลักสูตร ก็จะได้เห็นว่าทุกโรงเรียนใช้หลักสูตรที่มาจาก “พิมพ์” เดียวกัน ซึ่งคนกลุ่มหนึ่งจากกระทรวงศึกษาธิการทำให้ใช้เหมือนกันทั่วประเทศ

ครูก็ต้องทำตัวเป็นแม่พิมพ์ของเด็ก “เป็นแม่พิมพ์ของชาติ”

อะไรๆ ก็เป็น “พิมพ์เดียวกันหมด” ในเรื่องการศึกษา

นั่นก็คือเรา “วาดภาพ” ของเด็ก “ในอุดมคติ” หรือเด็กในฝันไว้คนหนึ่ง แล้วทำ “แม่พิมพ์” เอาไว้ ครั้นมีหน้าที่ทำเด็กให้เป็นตาม “แม่พิมพ์” อันนั้น ความเชื่อเช่นนั้นเป็นความเชื่อตามปรัชญาลัทธิ “อุดมคตินิยม” (Idealism) ตามแนวคิดของเพลโต นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ของโลกเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว

เพลโต (Plato) เชื่อว่า ภูเขา ต้นไม้ ดวงอาทิตย์ ฯลฯ ที่เราเห็นนั้น เรา “คิดเอาเอง” ต่างหากว่ามี มันทาใช้ภูเขาหรือต้นไม้ที่แท้จริงไม่

ฉะนั้น เรา “คิด” กันดีกว่า

เรา “คิด” ว่าคนอย่างไรที่เรียกว่า “คนดี” คนที่ “เราต้องการ” เราที่ “วาดภาพ” เอาไว้ในความคิด แล้ว “ทำให้ได้ตามนั้น”

ในสังคมบ้านเรา พ่อแม่จะ “วาดภาพ” เด็ก “ในอุดมคติ” ไว้ว่า เด็กดีต้องเรียบร้อยเหมือน “ผ้าพับ” ฉะนั้น เมื่อมีลูกก็จะอบรมสั่งสอนให้ลูก “เรียบร้อยเหมือนผ้าพับ” ว่านอนสอนง่าย ตามภาพเด็ก “ในอุดมคติ” ที่คิดไว้ ใครทำได้ตามนั้นก็ชมว่าเป็นเด็กดี

เป็นคั้งนี้ทุกบ้านทุกช่องทั่วบ้านทั่วเมือง

เป็นศิษย์ของเพลโต

หรือไม่ก็เป็นศิษย์ของเพลโต โดยบังเอิญ เพราะชาวบ้านไม่เคยรู้จักเพลโตมาก่อนในอดีต

“ความคิด” เกี่ยวกับการศึกษาของไทยที่เป็นอยู่ในขณะนี้ สอดคล้องกับลัทธิอุดมคตินิยมของเพลโต จะโดยจงใจให้เป็นเช่นนั้น หรือโดยบังเอิญก็เขาไม่ถูก

เพราะนักการศึกษาของเราบันทึกไว้ว่า ไทยเราไม่มีปรัชญา การศึกษา (ที่เป็นของเราเอง)

โดยเหตุที่หลักปรัชญาเชื่อว่า “สิ่งที่เราเห็นด้วยตานั้นเชื่อไม่ได้” (เพราะบางครั้งเราอาจตาเราเห็นเสาไฟฟ้าต้นระบ้ำกั้ม) ที่เราเห็นว่ามันไม่มีเพราะ “เราคิด” ว่ามันไม่มีเอง การเรียนในโรงเรียนตามลัทธิปรัชญา จึง “เน้นให้คนคิด” คือ “คิดเอาเอง” โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย จึงเน้น “อักษรศาสตร์” มากกว่า “วิทยาศาสตร์” ทั้งนี้เพราะไม่เชื่อ “วัตถุ” ดังกล่าวแล้ว

ครั้นต่อมา อริสโตเติล นับว่าเป็นศิษย์ของพลาโต มีความเห็นขัดแย้งว่า “วัตถุ เช่น ภูเขา ต้นไม้ ที่เราเห็นด้วยตานั้น มีจริง ไม่ใช่เราคิดว่ามันมี” นั่นคือ “เน้นวัตถุที่เห็นด้วยตา”

จึงเกิดมีลัทธิปรัชญา (Realism) จึงแบ่งมาจาก (Idealism) ของพลาโต

เมื่อเชื่อว่าวัตถุที่เห็นนั้น มีจริงก็เชื่อวิทยาศาสตร์ การเรียนการสอนจึงเน้นวิทยาศาสตร์มากขึ้น “เชื่อผลงานทางวิทยาศาสตร์”

ครูจะพาเด็กไปชมธรรมชาติ ให้เห็นจริงด้วยตา หรือมีเงินก็ถ่ายเป็นภาพยนตร์ ไปฉายให้เด็กดูในชั้นเรียน ตรงกันข้ามกับ อุดมคตินิยม เด็กนั่งคิดในห้องเรียนก็พอแล้ว เพราะไม่เชื่อว่าสิ่งที่เห็นด้วยตานั้นจะ “จริงแท้”

ครั้นต่อมา นักปรัชญาหลายคนเชื่อว่า วัตถุที่เราเห็นด้วยตานั้น นอกจากจะเป็นความจริงแล้ว วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นยัง “มีอิทธิพล” ต่อคนด้วย

สิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรก็มักจะทำคนให้เป็นเช่นนั้น คนกับสิ่งแวดล้อมแยกกันไม่ออก

ท่านผู้อ่านคงจะเคยได้ยินนิทานไทย เรื่องนกแซกเท้า 2 ตัว ตัวหนึ่งไปอยู่กับฤๅษีก็กลายเป็นนกดี อีกตัว

หนึ่งตกไปอยู่ในกลุ่มโจร ก็กลายเป็นโจรไปเลย แข็งกระด้าง เกเร

ลัทธิปรัชญาที่กล่าวนี้ คือ (Pragmatism) และคนตั้งในกลุ่มนี้คือ ดิวอี้ หรือบางคนเรียก ดุยหรือจอห์น ดุย

การเรียนการสอนตามลัทธินี้ จึงเน้นโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนกับชุมชนควรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชุมชนทำนา โรงเรียนก็ควรสอนเน้นเรื่องทำนาให้นักเรียนออกไปทำนากับประชาชน หรือให้นักเรียนทำนาในโรงเรียนเลยที่เดียวก็มี

ถ้าชุมชนไม่เข้าใจประชาธิปไตย โรงเรียนก็ทำให้ดู ให้เด็กเลือกผู้แทน ความคิดเช่นนี้ทำให้เกิด “โรงเรียนชุมชน” ขึ้น

การเรียนการสอนก็ไม่ได้แยกสอนเป็นรายวิชา เช่น วิทยาศาสตร์หนึ่งชั่วโมง เลขหนึ่งชั่วโมง แต่จะสอนรวม ๆ กันไป

เน้นประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

หลังจาก 14 ตุลาคม 17 มานี้ นักเรียนนักศึกษาของเราออกสู่ชุมชน

กระโดดออกจากรั้วอันคร่ำครว้าทางวิชา การที่เคยกคร่ำเคร่งกันมาออกมาสู่ชุมชน

เห็นว่าประชาชนไม่เข้าใจประชาธิปไตย ก็ออกมาปฏิบัติให้ดู ให้ประชาชนเอาอย่าง

พฤติกรรมเช่นนี้ ช่างสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่ม “ Pragmatism ” เสียจริง ๆ จะโดยเจตนาหรือโดยบังเอิญก็เหลือเถา

ยังมีลัทธิปรัชญาอีกอันหนึ่งชื่อ Existentialism ลัทธินี้เกือบจะใหม่ถอดคำที่เดียว (โปรดอ่านต่อหน้า 47)